

Robert C. Castel: Atomárnyék a Zapad felett

2025 szeptember 21. Flag

Szöveg méret

90
Mentés

- 0

Értékelés kiválasztása Még
nincs értékelve

Mérték

Oroszország nyugati irányban már a nukleáris elrettentésre építi a védelmét.

Szeptember 16-án éjszaka ért véget Oroszország és Belarusz négyévente megrendezett hadgyakorlata, a Zapad

2025. Az id?zítés kiváló alkalom arra, hogy benézzünk a Zapad „motorházteteje” alá, és megvizsgáljuk azokat a mintázatokat, amelyek az 1977 óta zajló gyakorlatokból kirajzolódnak.

Miel?tt azonban a nukleáris komponens vizsgálatába mélyednénk, egy fontos megszorítást kell tennünk. A különböz? források gyakran ellentmondó képet festenek ezekr?l gyakorlatokról, és éles szakért?i viták övezik értelmezésüket. A 2013-as és a 2021-es Zapad nukleáris dimenzióját illet?en az elemz?k tábora megosztott: egyes szakért?k szerint ez marginális jelent?ség? volt, mások viszont a 2009-ben megkezdett folyamatok fokozatos elmélyülését látják bennük.
A titkosításból fakadó bizonytalanság súlyát jól jelzi, hogy a korai, 1970–80-as évekbeli Zapadok egy részével kapcsolatban még a pontos dátumok sem ismertek. Végs? válaszokhoz alighanem csak az orosz archívumok megnyitása után juthatunk.

Mindezt elmondva továbbléphetünk, hogy megvizsgáljuk,

a nukleáris hadviselés miként kap egyre nagyobb szerepet az orosz katonai doktrínában – különösen, ha a Zapad hadgyakorlatok lencséjén keresztül vizsgáljuk.

A 2009. szeptember 18–29. között tartott Zapad során a nukleáris komponens célja a politikai sokk kiváltása volt: egy korai eszkalációs opció demonstrálása, egészen pontosan egy stratégiai atomcsapás szimulálása a lengyel f?város ellen. Szakért?k szerint ez tekinthet? az els? kifejezetten nukleáris forgatókönyvnek a Szovjetunió bukása óta. Mindez mindössze törzsgyakorlat keretében valósult meg, a nukleáris csapásmér? eszközök diszlokációja nélkül. Hogy mi volt a nukleáris komponens stratégiai logikája?

Moszkva valószín?leg jelezni kívánta a NATO-nak, hogy a konvencionális er?k gyengesége ellenére – vagy épp emiatt – kész bármikor nukleáris fegyver bevetésére, ha fenyegetve érzi magát.

A gyakorlat Belaruszban és Oroszország nyugati részén zajlott, mintegy hatvanezer katona részvételével. A fenyegetett ország els?sorban Lengyelország volt. Belarusz szerepe ekkor még inkább csak kispályás segédszerepre korlátozódott.

A 2013-as gyakorlatban a nukleáris fegyverek már nem puszta függelékként jelentek meg, hanem a tervezés kezdetét?l beépített elemmé váltak. A szimulált eszkalációs lépés nukleáris csapással történt volna, stratégiai bombázók bevetésével.

Hogy mit üzent ezzel Oroszország? Azt, hogy a nukleáris komponens minden nagyméret? hadm?velet szerves részét képezi.

A 2013. szeptember 20–26. között tartott Zapadon mintegy kilencvenezer katona vett részt; Belarusszal és Nyugat-Oroszországgal együtt a kalinyingrádi területet is bevonták. A fenyegetett nyugati államok els?sorban Lengyelország és a balti országok voltak, továbbá árnyék vetült az északi államokra is. Belarusz szerepe felértékel?dött, immár a tervezés integrált részévé vált, hetedik nyárfából második alabárdossá avanzsált. Lényeges adalék, hogy ugyanebben az évben, a Zapad el?tt néhány hónappal Oroszország szimulált nukleáris bombatámadást hajtott végre Stockholm ellen, amikor két Tu–22M3 stratégiai bombázó mintegy százötven kilométerre közelítette meg a svéd f?várost.

A 2017-es gyakorlat doktrinális alapja a nem stratégiai nukleáris er?k konvencionális hader?kkel való még szorosabb integrálása volt. Nemcsak törzsi, tervez?i szinten láttunk lépéseket, hanem az ehhez kapcsolódó csapásmér? eszközök operatív mozgatását is megfigyelhettük. Ismét megjelentek az Iskander–M rendszerek Kalinyingrád térségében; a kett?s felhasználású rendszerek stratégiai dilemmát kreálva a Nyugatnak, els?sorban Lengyelországnak és Németországnak.

A 2017-es Zapadon hetven-, más források szerint százezer katona vett részt; a helyszín ismét Kalinyingrád és Belarusz volt. Az érintett nyugati államok köre tovább b?vült: Lengyelországon, a Baltikumon és az északi országokon túl a szövetség teljes keleti szárnya érintetté vált. Belarusz szerepe is tovább er?södött: a man?verek jelent?s része ezúttal belarusz területen zajlott.

A 2021-es Zapad hadgyakorlat során egyértelm?en megfigyelhet? volt, hogy az orosz katonai tervezés

koncepciójában a konvencionális fegyverrendszerek, a nem stratégiai nukleáris eszközök és a stratégiai fegyverek egy integrált kontinuum részeként jelennek meg.

A hadgyakorlatban fontos szerepet kaptak az új orosz csapásmér? eszközök: Iskanderek és Kalibr cirkálórakéták. Moszkva célja az volt, hogy jelezze: készen áll a regionális szint? eszkalációra, hogy elrettentse a NATO-t bármiféle lépést?l – legyen az akár konvencionális, akár nukleáris. A hadgyakorlatban részt vev?k száma elérte a kétszázezret: a legnagyobb ilyen létszám a hidegháború óta. A gyakorlatok Belaruszban és Kalinyingrádban zajlottak, továbbá el?ször kapott szerepet az Arktikum is. Ennek megfelel?en b?vült azon államok köre, amelyekre a gyakorlat potenciális fenyegetésként hatott. Belarusz szerepe az eddigiekhez képest is jelent?sen felértékel?dött.

Kevesebb mint fél évvel a 2021-es Zapad után kitört az orosz–ukrán háború. A gyakorlat politikai, stratégiai, geopolitikai és diplomáciai jelent?ségét nem lehet eléggé hangsúlyozni a Nyugat-Ukrajnára adott reakciói szempontjából. Valószín?, hogy a háború els? szakaszában tapasztalt nyugati stratégiai bénultságot nagymértékben magyarázta a 2021-es Zapad által kommunikált üzenet.

Végül elérkeztünk a tegnap véget ért 2025-ös Zapadhoz, ahol az egyensúly végleg felborult, és a nukleáris elrettentés az orosz stratégiai elrettentés els?dleges pillérévé vált. Mindez alighanem a konvencionális er?k ukrajnai lekötöttsége miatt lett így.

A nukleáris komponens a gyakorlat kezdetét?l a végéig jelen volt, egyes szakért?k szerint a gyakorlat magját képezte. Az eddig említett eszközök mellett el?ször figyelhették meg a belarusz területre telepített Oresnyik, illetve a hiperszonikus és Cirkon rakétákkal felszerelt Tu–160-as bombázók megjelenését. Fontos különbség, hogy ezek mozgatása nem kizárólag törzsgyakorlati keretben zajlott, hanem ténylegesen a terepen is dokumentálható volt. A hadgyakorlat politikai célja alighanem az volt, hogy Oroszország azt üzenje a NATO-nak:

az ukrán háború ellenére elegend? tartaléka van ahhoz, hogy egy második fronton is helytálljon, és egy akár konvencionális, akár konvencionális-taktikai nukleáris háborúban gy?zelmet arasson – elrettentve a NATO-t a közvetlen katonai beavatkozástól Ukrajna oldalán.

A földrajzi kiterjedés is jelent?sen b?vült. Az északi régió, amely 2021-ben jelent meg el?ször a Zapad keretében, most sokkal hangsúlyosabb szerepet kapott: az Északi- és a Barents-tengeren zajló hadm?veletek is a gyakorlat részét képezték. Megjegyzend? az is, hogy 2025-ben a résztvev?k száma jóval alacsonyabb volt, mintegy 13 ezer f? – lényegesen kevesebb az el?z? gyakorlatoknál. Ennek oka feltehet?en a konvencionális er?k ukrán lekötöttsége volt.

Hogyan foglalhatók tehát össze a 2009 óta látható trendek?

Megfigyelhet?, hogy a 2009-es és a 2013-as Zapadokon a nukleáris er?k szimbolikus szerepe fokozatosan intézményesült: a nukleáris hadviselés lassan a konvencionális hadviselés elválaszthatatlan társelemévé vált. A 2017-es és a 2021-es gyakorlatokon különösen a taktikai nukleáris csapásmér? er?k integrációja fokozódott.

2025-re pedig a nukleáris komponens dominánssá vált, a korábbi kiegészít?, elrettent? szerepb?l az orosz hadviselés (warfighting) központi eszközévé lépett el?.

2009-ben a nukleáris fegyver még a politikai jelzés eszköze volt, de 2013-ban már a nem stratégiai nukleáris hadviselés f?sodorba emelését, normalizációját láttuk. A 2017-es és a 2021-es gyakorlatok a haditechnika kinetikus szerepeltetésével hitelesítették a nem stratégiai nukleáris elrettentést. A 2025-ös Zapad azt az üzenetet kívánta propagálni, hogy a konvencionális er?k leterheltsége miatt Oroszország nyugati irányban a nukleáris elrettentésre, nem a stratégiai nukleáris hadviselésre építi védelmét.

Miért volt fontos mindezt elmondani?

Azért, hogy demonstráljuk: miközben számos nyugati szakért? axiómaként kezeli, hogy a nukleáris hadviselés (warfighting) fogalma egy oximoron, az orosz stratégák és politikai-katonai vezet?k a nukleáris, különösen a nem stratégiai nukleáris hadviselést a konvencionális hadviselés folytatásának tekintik – más eszközökkel.

Robert C. Castel

A szerz? az Alapjogokért Központ biztonságpolitikai szakért?je, lapunk f?munkatársa

www.magyarnemzet.hu

Ajánló